

відповідно до специфіки дисертаційної роботи та її профілю, паспорта обраної спеціальності, предмета дослідження, сформульованої мети та поставлених завдань. Врахування спільного та відмінного під час підготовки дисертацій гарантує здобувачеві отримання результатів, що відповідають галузі науки, за якою присвоюються наукові звання, дозволяє уникнути зайвого дублювання в розробці проблем пресознавства.

Це питання набуває актуальності у зв'язку з тим, що з 2008 р. здійснилося певне переформатування дисциплін та наук, що вивчали історію, теорію та практику пресознавства. Об'єктивно сформувався новий науковий напрям – окрема галузь соціальних комунікацій, де було відкрито кілька спеціальностей, що своїм об'єктом обирають пресу і періодику: 27.00.01 – Теорія та історія соціальних комунікацій; 27.00.02 – Документознавство, архівознавство; 27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство; 27.00.04 – Теорія та історія журналістики; 27.00.05 – Теорія та історія видавничої справи та редагування. Теорія та історія журналістики та теорія й історія видавничої справи та редагування були перенесені з філологічних наук, а книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство – з історичних та педагогічних.

Виокремлення галузі соціальних комунікацій супроводжувалося розвитком методологічного апарату дисциплін, що стали підґрунтям нових спеціальностей. Питання методології книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства в Україні вже порушувалися в окремих статтях бібліотекознавців та істориків бібліотечної справи [2]. З відкриттям нової галузі це питання актуалізувалося в аспектах розвитку загальної теорії соціальних комунікацій та її конкретних розділів. Уже на початковій стадії інституалізації соціальних комунікацій Н.Н. Кушнарєнко та А.А. Соляник [3] гостро поставили питання про нерозробленість теоретичних засад соціальних комунікацій у контексті затвердженого паспорта та формули спеціальності, де чітко прописано, що предметом її вивчення є сутність, закономірності, процеси, форми і стратегії розвитку системи соціальних комунікацій суспільства, комунікаційні канали та засоби трансляції со-

ціальної інформації та знань. Вони підкреслили, що наявним є «розмивання» сутності теорії та методології соціальних комунікацій, штучно і необґрунтовано посилюється масмедійна концепція їхнього розвитку, в проблематиці дисертаційних досліджень домінує розробка проблем функціонування лише масової інформації і засобів її розповсюдження, відбувається підміна розуміння сутності соціальної комунікації як феномена. Автори звертали увагу на необхідність розкриття сутності та закономірностей еволюції соціокомунікаційних систем, комунікаційної природи соціальної реальності форми, рівнів та видів соціальної комунікації, моделей соціокомунікаційних процесів і резервів їхньої оптимізації та відзначили досягнення у цій сфері російських колег – А.В. Соколова, Ю.Н. Столярова, Ф.І. Шаркова та ін. [4].

На цьому етапі виходить довідник «Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность): словарь-справочник», укладений бібліотекознавцем В.А. Ільганаєвою, яка узагальнила в ньому досвід відомих учених, у т. ч. А.В. Соколова, відомого бібліотекознавця, який працював у цій сфері знання [5].

Інтегральний характер галузі соціальних комунікацій викликав необхідність уточнення теоретичних засад, що обґрунтовувало їхнє поєднання в окрему галузь у працях таких учених, як Г.Г. Почепцов, В.В. Різун, О.М. Холод, Ф.І. Шарков [6], В.М. Горюхов [7], В.М. Бебик [8], а також у згаданій праці В.О. Ільганаєвої та інших дослідників, які розглядали це поняття з соціологічної, філософської, інформаційно-діяльницької позицій. Огляд основних концепцій вказаних авторів щодо змісту та обсягу поняття *соціальні комунікації* здійснене в статті О.М. Холода «Соціальні комунікації як поняття в науковій галузі «соціальні комунікації», опублікованій в електронному вигляді (2012) [9], та в статті Л.В. Яремчук «Соціальна комунікація: становлення термінологічних засад галузі» [10].

В.В. Різун конкретизував це поняття як систему суспільної взаємодії, яка включає визначені шляхи, способи, засоби, принципи встановлення та підтримання контактів на основі професійно-технологічної діяльності, що спрямована на розробку, провадження,

організацію, вдосконалення, модернізацію відносин у суспільстві [11]. Він цілком справедливо звернув особливу увагу на функціонування суспільної комунікаційної системи, що діє за законами спілкування і включає соціальнокомунікаційні інститути, які спеціалізуються на комунікаційній діяльності й організують цю взаємодію, продукують соціальну інформацію, зберігають і поширюють її, орієнтуючись на потреби суспільства [12].

В.М. Горовий вводить в обіг поняття *соціальні інформаційні бази* як інформаційний ресурс суспільства та визначає місце сучасних бібліотек у системі соціальних баз та соціальних комунікацій як фактора підвищення ефективності інформаційних ресурсів та соціальних комунікацій сучасності [13]. В спеціальній статті «Соціальні інформаційні комунікації: їх наповнення і ресурс» він розглядає їх як цілеспрямований обмін суспільно значущою інформацією посередництвом інформаційних каналів, аналізує попередні досягнення соціальної інформатики, обговорює проблеми матеріальності об'єктів комунікації тощо [13]. Автор має на увазі під соціальними інформаційними комунікаціями «комплекс матеріальних засобів, що передає інформацію в соціальній структурі суспільства, організований у відповідності до запитів даної структури, необхідних для її існування та розвитку». В.М. Горовий аналізує сучасні уявлення про інформаційні комунікації, які, на його думку, базуються на виробничих відносинах та залежать від їхнього рівня розвитку і де задіяні соціальні інститути, окремі групи та члени суспільства, які створюють та обмінюються інформацією, що функціонує в суспільстві, будь-якими засобами та формами, які є найзручнішими для мети комунікації [14]. Він звертає увагу дослідників соціальних комунікацій на значну розробленість цих питань у межах соціальної інформатики, зокрема посиляється на праці В.Г. Афанасьєва, А.Д. Урсула, Б.А. Родіонова та ін. [15]

Класифікація видів інформаційної комунікації була запропонована В.М. Бебіком, який розподілив їх на три типи: політичну, соціальну та масову, а також визначив основні принципи, що характеризують кожен вид комунікацій. Його бачення соціальної кому-

нікації полягає в розумінні її як процесу передання, переробки та прийняття соціальної інформації, здійснюваного суб'єктами та об'єктами суспільної сфери. «Зрозуміло, що даний процес соціальної комунікації, – пише він, – відбувається під час багатостороннього та різнорівневого обміну соціальною інформацією (якщо там є людина, – процес набуває соціальності) між політичною, економічною та духовною сферами суспільства та їхніми окремими структурами» [16], однак він не розгортає надалі обсяг поняття, приділяючи увагу політичним комунікаціям та медіакомунікаціям. Питання класифікації соціальних комунікацій і досі є відкритим.

На деякі бібліотекознавчі та бібліографічні аспекти соціальних комунікацій звертали увагу А.В. Соколов та В.О. Ільганаєва, Н.М. Кушнарєнко, Г.М. Швецова, В. Шейко, А. Соляник, І.В. Давидова, М.С. Слободяник, Г.В. Шемяєва та ін. [17], які розглядали загальнотеоретичні питання, види та форми бібліотечних комунікацій як багатофункціонального соціального інституту, зокрема наукові, інформаційні, міжкультурні, документні, електронні, архівні, музейні, маркетингові. Теоретико-методологічні аспекти дослідження бібліотек у системі масової комунікації розглянуто А.В. Печеною [18].

Можна в цілому констатувати, що методологічні питання, які об'єднували б цей напрям соціальних комунікацій як галузь наукового знання в системі підготовки спеціалістів вищої кваліфікації, поки ще перебувають на стадії загальних концептуальних положень. За ці роки захищена лише одна кандидатська дисертація за спеціальністю «Теорія та історія соціальних комунікацій» [19], де розглядаються часткові питання теорії комунікацій, пов'язані з комунікаційним аспектом християнського виховання молоді, ґрунтуючись на теорії переконання й інших концепціях медіавпливу на базі аналізу громадсько-політичного тижневика «Освіта».

Основний зміст різних підходів полягає у визнанні соціальних комунікацій як засобів соціально значимого обміну між людьми або іншими соціальними суб'єктами цілісними знаковими повідомленнями, в яких відображені інформація, знання, ідеї, емоції тощо, що здійснюється в конкретних умовах, комунікатив-

них сферах і нормах спілкування, прийнятих у даному суспільстві. Цей обмін відбувається в різний спосіб через посередництво окремих соціальних структур, серед котрих є як особи та колективи, так і різні соціальні інститути, де, з одного боку, в ролі ініціаторів спілкування виступають соціально-комунікаційні інститути, служби, а з другого – організовані

спільноти (соціум, соціальні групи) як повноправні учасники соціальної взаємодії.

Аналіз 55-ти захищених за 5 років (2008-2013) (часу виокремлення спеціальностей соціальних комунікацій – 27 галузей знань) дисертацій, присвячених періодичним виданням і пресі, показав наступні статистичні дані [20].

<i>Порядковий №</i>	<i>Шифр спеціальності</i>	<i>Назва спеціальності</i>	<i>Прізвище здобувача</i>	<i>Кількість захищених дисертацій</i>
1	2	3	4	5
1	27.00.01	Теорія та історія соціальних комунікацій	В.В. Перехейда	1
2	27.00.04	Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство	С.В. Горова, Л.В. Присяжна, Т.В. Симоненко, В.Є. Сошинська, С.В. Дригайло	5
3	27.00.04	Теорія та історія журналістики	А.А. Борець, І.М. Дяченко, Н.Г. Герасимчук, Ю.В. Колісник, А.І. Полякова, Л.В. Супрун, Л.В. Хотюн, О.В. Цвєтасєва, У.О. Колесніченко, В.В. Георгієвська, І.З. Павлюк, К.М. Ульянова, М.Д. Дяченко, Л.В. Сніцарчук, О.В. Корчагіна, С.Ф. Привалова, О.І. Почапська	17
4	27.00.05	Теорія та історія видавничої справи та редагування	М.В. Макуха, Т.С. Гринівський, Т.О. Моїсєєва, А.М. Волобуєва, І.М. Склєнар, І.Д. Плєхова, Л.М. Кусій	7

1	2	3	4	5
5	07.00.01.	Історія України	Л.О. Засць, Я.П. Кривко, О.І. Муц, М.О. Титаренко, О.В. Корольова, І.С. Паримський, В.В. Чекалюк, К.М. Курилишин, П.В. Опанащук, Р.С. Лецишин, Д.В. Будков	11
6	07.00.02	Всесвітня історія	В.М. Яременко	1
7	07.00.06	Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни	С.Д. Чернік, А.В. Платонова, С.П. Кость, Р.О. Загорулько, В.А. Гедз	5
8	17.00.07	Мистецтвознавство, дизайн	Л.Я. Поліха, О.М. Яремчук	2
9	13.00.01	Педагогічні науки, загальна педагогіка та історія педагогіки	Г.П. Шука, А.В. Пугач, С.М. Лобода, О.В. Курчий	4
10	13.00.04	Педагогічні науки, теорія та методика професійної освіти	М.Д. Дяченко	1
11	20.02.22	Військова історія	С.П. Сегеда	1
12	10.01.01	Філологічні науки, українська література	О.О. Полумисна	1

Отже, 60% дисертацій захищені за шифрами спеціальностей зі соціальних комунікацій. Крім того, в Україні присвоєння вчених звань зі спеціальності книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство відбувається в двох галузях – соціальні комунікації (С.В. Горова, Л.В. Присяжна, Т.В. Симоненко, В.Є. Сошинська) та історичні науки (С.В. Дригайло) [21]. Отож, загальна кількість дисертацій із книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства за цей період становить 9,1%, а серед соціальних комунікацій – 16,6%. Хоча, заради справедливості, слід згадати й праці попередників, які захищалися в галузі історичних наук за шифрами 07.00.08, але стосувалися аспектів соціальних комунікацій [22].

Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, які мають складний об'єкт і предмет дослідження, так чи інакше пов'язані з категоріальними поняттями *твори друку*, *бібліотека*, *бібліографія* як складними соціокомунікаційними та інформаційними системами. В цьому аспекті поняття періодики та преси тісно взаємовідносяться з видами періодичного друку, що комплектуються бібліотеками, організуються в спеціалізовані колекції, зберігаються в бібліотечних фондах, а також перебувають у постійному науковому та культурному обігу як джерела інформації для широкого кола користувачів. Профіль спеціальності 27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство визначається її формулою спеціальності як «галузь науки, яка вивчає історію, теорію

та практику книговидавничої, книготорговельної, бібліотечної, бібліографічної діяльності, розвиток та функціонування бібліотечно-інформаційних систем і комунікацій» [23].

Якщо об'єкт і предмет дослідження в історичних науках традиційно добре прописаний і цілком зрозумілий у контексті історії соціальних комунікацій, то принциповим є визначення кола питань, за якими присуджується науковий ступінь «соціальні комунікації».

На теоретичну розробку аспекту функціонування бібліотечно-інформаційних систем і бібліотечно-інформаційних комунікацій у широкому сенсі слід звернути особливу увагу бібліотекознавців та бібліографознавців. Поняття *твори друку*, *бібліотека*, *бібліографія* безпосередньо пов'язані з поняттями бібліотечно-інформаційних систем і бібліотечно-інформаційних комунікацій, оскільки кожне з них є комунікаційною системою, де існують такі комунікаційні властивості книги, бібліотеки та бібліографії, які визнані технологічно як п'ять засобів – «засоби для одержання і відтворення інформації; засоби фіксації інформації; засоби дублювання інформації; засоби передачі інформації; засоби переробки інформації» [24]. На думку фахівців, це твердження сьогодні абсолютно відповідає і тим процесам, що пов'язані з традиційними та новими функціями бібліотечної діяльності.

Це стосується таких питань бібліотекознавчих і бібліографічних дисертаційних досліджень, які в спрощеному вигляді можна представити як питання стратегії комплектування (засоби одержання інформації), наукового опису (бібліографія) та принципів організації фондів (організації інформації), класифікації та систематизації творів друку та періодики (засоби фіксації інформації), створення науково-довідкових ресурсів як засобів передачі інформації (електронні та традиційні каталоги фондів бібліотеки, покажчики, електронні бази даних, що розкривають склад фондів), створення аналітичного ресурсу як засобу переробки інформації, а також вивчення запитів та обслуговування користувачів у контексті комунікаційного процесу (комунікаційний процес обміну інформацією та організація зворотного зв'язку). Структурно-

функціональний аналіз бібліотекознавчих та бібліографічних комунікаційних систем є базовим для дисертаційних досліджень цього напрямку.

Преса та журнальна періодика як об'єкт бібліотечної та бібліографічної дисертації вимагає вирішення питань організації, опису, складання довідкового апарату, використання суспільно значимої інформації для широкого кола користувачів пресою, формування ресурсів газет та періодики. Ці питання мають бути тісно ув'язаними з функціями преси та періодики як об'єктами соціальних комунікацій, історією преси, формуванням видів, змісту, суспільно-політичними аспектами функціонування преси, інформаційними обмінами в процесі обігу цих видань у науковому та соціокультурному середовищі. Пресу слід розглядати як об'єкт, що фіксує фрагмент дійсності в системі історії та практики комунікацій, бібліотеки – як соціальні установи, що здійснюють цю комунікацію, організують її форми, засоби, які, в свою чергу, дозволяють орієнтовано здійснити цю комунікацію. Слід врахувати й джерелознавчі аспекти преси – в цьому плані видання періодики та преси є джерелами інформації щодо розвитку суспільства та соціальних комунікацій, які перебувають у взаємодії з особами та суспільними структурами.

Отже, теоретичні та методологічні засади соціокомунікаційних досліджень у галузі пресознавства в площині бібліотекознавства та бібліографознавства розглядають проблеми формування фондів, розвитку бібліографознавства преси та періодики, статистики газетного друку та його поширення, розвиток документально-інформаційних систем у галузі преси, родовидову класифікацію газет та періодичних видань, їхній поділ у конкретно історичних умовах, типологію, класифікацію та систематизацію газетних фондів, забезпечення збереження та використання цих фондів як інформаційних ресурсів у бібліотеках та науково-інформаційних центрах, де накопичується газетний фонд і фонди журнальної періодики, розвиток методів аналітико-синтетичної обробки та науково-інформаційного аналізу газетних фондів, формування нового інформаційного продукту на базі електронних ресурсів, інформаційні сервіси та організацію ме-

режевої взаємодії бібліотек, документально-комунікаційних структур та комунікацій у глобальному інформаційному просторі.

На особливу увагу заслуговує бібліографія преси та періодики, враховуючи, що бібліографія є інформаційно-аналітичною дисципліною, засобом здійснення наукової та соціокультурної комунікації. Це дозволить сформувати соціобібліографічні методи аналізу та синтезу об'єкта дослідження в галузі пресосознавства та бібліотекознавства як спеціальні в цій галузі.

Історична сфера досліджень передбачає розгляд преси як специфічного друкованого джерела, що дозволяє здійснювати як конкретно-історичні, так і теоретичні дослідження, якщо преса розглядається як соціокомунікаційний засіб у розвитку суспільно-політичних процесів. Тут дуже важливими є дотримання принципів історичних досліджень, зокрема історизму та наукової об'єктивності, які зобов'язують розглядати соціальні явища та події в історичному контексті хронологічного періоду існування в усій їхній складності, багатогранності й суперечливості, з урахуванням сукупності позитивних та негативних сторін їхнього змісту, незалежно від того, чи подобаються вони дослідникові, чи ні [25]. Лише об'єктивне оцінювання пресосознавчих джерел відкриває об'єктивну реальність, можливість встановити об'єктивно-істинний зміст періодичної преси як багатоаспектного

джерела завдяки критичному ставленню до його змісту та розуміння внутрішніх мотивів та зовнішніх обставин, щоб отримати в кінцевому рахунку достовірні наукові факти. В комплексі вимог, задекларованих принципом об'єктивності, на чільне місце висувається завдання залучення джерела в такому обсязі, який забезпечить отримання не розрізнених, фрагментарних фактів, а їхніх сукупностей, уникнення прогалин у джерелах, встановлення достовірності джерельних свідчень. Принцип об'єктивності в соціальних комунікаціях, як і в усіх інших наукових дослідженнях, є гарантом здобуття об'єктивної, правдивої, достовірної джерельної інформації та отримання достовірних наукових фактів.

Щодо книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства, то історичні методи дозволяють простежити процеси розвитку інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотеки в системі наукових комунікацій; уточнити їхні історичні форми, засоби та методи, виявити їхнє формування й еволюцію, а також особливості та специфіку їхнього застосування в різних бібліотеках і комунікаційних системах.

Отже, розмежування предмета дослідження щодо історії преси та журнальної періодики є важливим для подальшого зміцнення цього напрямку в галузі соціальних комунікацій.

Використані джерела

1. Хоча інституалізація спеціальності почалася в 2007 р., реальні захисти дисертацій відбулися з 2008 р. Див.: Про доповнення переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р., №1718 // Уряд. кур'єр. – 2007. – 10 січня. Про внесення змін і доповнень до Переліку спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань: наказ ВАК України від 14.12.2007 р., № 867 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 99. – С. 152-153.

2. Дубровіна Л.А. Методологічні засади історичних досліджень у бібліотекознавстві та документознавстві: базові принципи і поняття / Л.А. Дубровіна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2005. – № 1. – С. 22-29; Слободяник М. Бібліотечна наука в Україні: до підсумків десятирічного розвитку / М. Слободяник // Бібл. планета. – 2002. – № 1. – С. 6-13; Шейко В. Харківська наукова школа книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства: система комунікаційних зв'язків / Василь Шейко, Наталя Кушнарєнко, Алла Соляник // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 10. – С. 45-48; № 11. – С. 1-6; Кобелев О.М. Бібліометричний аналіз розвитку українського бібліотекознавства в 1970-1990-ті рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Кобелев О.М. ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2001. – 20 с.

3. Социальные коммуникации – новая научная отрасль / Н.Н. Кушнарєнко, А.А. Соляник // Науч. и техн. б-ки. – 2008. – № 8. – С. 41-48; Глазунова Л.В. Дисертаційні дослідження як індикатор розвитку бібліо-

графічної науки в Україні на сучасному етапі. – Вісник ХДАК. – Х., 2009. – Вип. 28. – С. 86-99; Кушнарєнко Н.Н. Этап начальной институционализации научных исследований в отрасли социальных коммуникаций / Н.Н. Кушнарєнко, А.А. Соляник // Научные и технические библиотеки. – 2011. – № 6. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2011/6/index.php>. – Название с экрана.

4. Кушнарєнко Н.Н. Этап начальной институционализации научных исследований в отрасли социальных коммуникаций / Н.Н. Кушнарєнко. – С. 4-5.

5. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность) : словарь-справочник [авт.-сост. В.А. Ильганаева]. – Харьков : КП «Городская типография», 2009. – С. 296-297.

6. Почепцов Г.Г. Коммуникативный инжиниринг: теория и практика / Г.Г. Почепцов. – М. : Альтерпрес, 2008; Почепцов Г.Г. Соціальні комунікації і нові комунікативні технології / Г.Г. Почепцов // Комунікація. – 2010. – № 1. – С. 19-26; Різун В.В. До питання про соціальнокомунікаційний підхід у науці / В.В. Різун // Комунікація. – 2010. – № 1. – С. 35-36; Він же. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій / В.В. Різун // Світ соціальних комунікацій. – 2011. – Т. 1. – С. 7-10; Социальная коммуникация [Электронный ресурс]: http://sotsiologia.ru/sociology/2007/10/09/sociology_6116.html; Холод О.М. Соціальні комунікації : соціо- та психолінгвістичний аналіз : навч. посіб. / О.М. Холод. – Львів : ПАІС, 2011; Він же. Соціальнокомунікаційний інжиніринг як методологія дослідження соціальних комунікацій / О.М. Холод // Світ соціальних комунікацій. – 2012. – Т. 8. – С. 7-12; Він же. Специфіка тлумачення терміна «соціальні комунікації» // Журналістика в піарі та піар у журналістиці / О.М. Холод, упор. В.Ф. Іванов, О.С. Дудко. – К. : Грамота, 2010. – С. 278-279; Шарков Ф.И. Истоки и парадигмы исследований социальной коммуникации / Шарков Ф.И. // Социологические исследования. – 2001. – № 8. – С. 52-61; Він же. Основы теории коммуникации : учебник / Ф.И. Шарков. – М. : Изд. дом «Соц. отношения», изд-во «Перспектива», 2003.

7. Горовий В.М. Соціальні інформаційні комунікації і розвиток бібліотечної діяльності / В.М. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2009. – Вип. 23. – С. 7-25.

8. Бебик В.М. Соціальні комунікації та їх роль у функціонуванні суспільної сфери / В.М. Бебик // Бібліотека ВНЗ на новому етапі розвитку соціальних комунікацій / заг. ред. В.О. Ільганаєвої та Т.О. Колесникової. – Дніпропетровськ, 2010. – С. 6-30.

9. http://www.portalus.ru/modules/science/rus_readme.php?subaction=showfull&id=1339688423&archive=&start_from=&ucat=19&

10. Яремчук Л.В. Соціальна комунікація: становлення термінологічних засад галузі / Л.В. Яремчук ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Національний університет «Львівська політехніка», Науково-технічна бібліотека ; [редколегія : О.В. Шишка та ін.] // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції, 11–12 вересня 2013 року, Львів. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2013. – С. 599-603. – Бібліографія: 8 назв.

11. Різун В.В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій / В.В. Різун // Світ соціальних комунікацій. – 2011. – Т. 1. – С. 7.

12. Різун В.В. До питання про соціальнокомунікаційний підхід у науці / В.В. Різун // Комунікація. – 2010. – № 1. – С. 35–36.

13. Горовий В.М. Соціальні інформаційні комунікації: їхні наповнення і ресурс / В.М. Горовий. – К., 2010. – 229 с.

14. Горовий В.М. Соціальні інформаційні комунікації і розвиток бібліотечної діяльності / В.М. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І Вернадського. – К., 2009. – Вип. 23. – С. 7-25.

15. Афанасьев В.Г. Социальная информация / В.Г. Афанасьев, А.Д. Урсул // Вопр. философии. – 1974. – № 10. – С. 71; Родионов Б.А. Коммуникация как социальное явление / Б.А. Родионов. – Ростов : Изд-во Рост. ун-та, 1984. – С. 7.

16. Бебик В.М. Соціальні комунікації та їх роль у функціонуванні суспільної сфери / В.М. Бебик ; заг. ред. В.О. Ільганаєвої та Т.О. Колесникової // Бібліотека ВНЗ на новому етапі розвитку соціальних комунікацій. – Дніпропетровськ, 2010. – С. 6-30; В.Д. Демченко. Соціальні комунікації в умовах інформаційного суспільства: парадокси розвитку // Там само. – С. 31-41.

17. Соколов А.В. Общая теория социальной коммуникации / А.В. Соколов. – СПб. : Изд-во Михайлова, 2002; Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность): словарь-справочник [авт.-сост. В.А. Ильганаева]. – Х. : КП «Городская типография», 2009. – С. 296-297; Кушнарєнко Н.М. Методологічні засади книгознавчих, бібліотекознавчих і бібліографознавчих досліджень / Н.М. Куш-

наренко // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – Х., 2004. – Вип. 14. – С. 82-96; Социальные коммуникации – новая научная отрасль / Н.Н. Кушнарченко, А.А. Соляник // Науч. и техн. б-ки. – 2008. – № 8. – С. 41-48; Швецова-Водка Г.М. Документознавство : навч. посіб. – К. : Знання, 2007; Шемаєва Г.В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій [Текст] : монографія / Г.В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2008. – 288 с.; Давидова І.О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві : автореф. дис. ... д-ра наук з соц. комунікацій : 27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство / І.О. Давидова; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2008. – 51 с.

18. Печена Ф.В. Теоретико-методологічні аспекти дослідження бібліотеки в системі масової комунікації / Ф.В. Печена // Вісник. – Випуск 37. – 2012.

19. Переheyда В.В. Тижневик «Освіта» як чинник християнського виховання молоді: соціально-комунікативний аспект (1992-2005 рр.) : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.01 / В.В. Переheyда; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2009. – 20 с.

20. Пастушенко О.В. Розвиток дисертаційних досліджень з історії періодичної преси в Україні у 90-х ХХ ст. – початку 10-х років ХХІ ст.: бібліографічний аспект / О.В. Пастушенко // Рукописна та книжкова спадщина України. – Вип. 15. – К., 2012. – С. 301-323.

21. Горова С.В. Періодичні електронні видання в системі бібліотечних інформаційних ресурсів (на базі аналізу інтернет-видань кінця ХХ – початку ХХІ ст.) [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / С.В. Горова ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2012. – 19 с.; Симоненко Т.В. Мережеве інформаційно-бібліотечне забезпечення наукових досліджень: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Т.В. Симоненко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2011. – 18 с.; Присяжна Л.В. Економічна періодика як ресурс підготовки бібліотечних інформаційно-аналітичних видань для управлінських структур : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Л.В. Присяжна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2013. – 22 с.; Сошинська В.Є. Професійна комунікація як фактор розвитку книжкової галузі : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / В.Є. Сошинська; Київський нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2013. – 20 с.; Дригайло С.В. Система обслуговування газетними фондами в умовах зростання інформаційних потреб читачів: досвід Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського 1991-2010 : автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / С.В. Дригайло ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2011. – 18 с.

22. Пастушенко О.В. Періодичні видання історико-бібліографічного, книгознавчого та бібліотекознавчого спрямування як об'єкт сучасних досліджень / О.В. Пастушенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2013. – № 2. – С. 69-73. Ярошенко Т.О. Електронний журнал в системі інформаційних ресурсів бібліотеки: друга половина ХХ – початок ХХІ ст. [Текст] : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.08 / Т.О. Ярошенко ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2008. – 20 с.

23. http://www.journ.univ.kiev.ua/nauka/naukova_stor/Pasport_CK_VAK.pdf

24. Афанасьев В.Г. Социальная информация / В.Г. Афанасьев, А.Д. Урсул // Вопр. философии. – 1974. – № 10. – С. 71.

25. <http://www.history.vn.ua/book/history1/zjary.html>